

Veiligheid en gezondheid op de werkplek: een uitwisseling met collega's in Wit-Rusland

Bert Zonneveld (lid van werkgroep Oost-Europa) aan het woord

Inleiding

Samenwerking met collega's in Oost-Europa is belangrijk in de huidige tijd van globalisering. Nederlandse bedrijven verplaatsen hun productie naar landen als Oekraïne en Polen en door de opening van de grenzen met nieuwe EU staten komen er steeds meer 'gastarbeiders' uit deze landen naar Nederland. Deze veranderingen hebben niet alleen gevolgen voor de Nederlandse arbeidsmarkt en de Nederlandse werknemers. Ook in Oost-Europese landen hebben werknemers te maken met nieuwe uitdagingen. Oude staatsbedrijven worden gesloten en maken plaats voor multinationals met een 'flexibele' visie op arbeidscontracten, en er komen steeds meer vrijhandelszones waar het organiseren van arbeiders moeilijk is.

FNV Bondgenoten ondersteunt via haar Solidariteitsfonds vakbonden in onder andere Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne. Door trainingen en uitwisselingen worden de bonden versterkt zodat zij beter in staat zijn werknemers in deze nieuwe situatie te organiseren. Actieve leden- en oud-bestuurders van de werkgroep Oost-Europa draaien mee in een aantal van deze projecten.

Van 6 tot en met 9 juni 2008 hebben Bert Zonneveld (Corus IJmuiden) en Wil Driessen (DSM Geleen) bijgedragen aan een seminar over 'veiligheid en gezondheid op de werkplek', georganiseerd door de BKDP, de grootste onafhankelijke vakbond in Wit-Rusland. Het seminar vond plaats in het weekend. Er deden mensen mee die verschillende functies in de mijnen bekleeden. De meeste aanwezigen zijn buiten hun reguliere functie ook arbeidsinspecteurs.

Vakbondswerk in Wit-Rusland

Wit-Rusland wordt ook wel de laatste dictatuur van Europa genoemd. Alexander Loekasjenko, die sinds 1994 aan de macht is, probeert door allerlei sluwe regels de oppositie te verzwakken. Hierbij moeten ook leiders en leden van onafhankelijke vakbonden het ontgelden. Vaak worden zij tegengewerkt door de bedrijfsleiding en de "officiële vakbond", die nauwe relaties onderhoudt met de politieke machthebbers. Ze worden voortdurend in de gaten gehouden en zijn vaak het doelwit van chantage en bedreigingen.

Ook maatregelen met betrekking tot veiligheid en gezondheid zijn nauw verweven met het staatsbelang. Bert: "persoonlijke beschermingmiddelen (PBM's) worden allemaal geleverd door bedrijven die onder staatscontrole staan. De staat bepaald welke middelen werknemers aantrekken, ook als deze van veel mindere kwaliteit zijn. Zonder het 'Loekasjenko-keurmerk' komt geen PBM de fabriek in. Pure vriendjespolitiek en zelfverrijking ten koste van de veiligheid en gezondheid van de werknemers." Arbeidscontracten zijn maar één jaar geldig dus het is moeilijk om kritiek te leveren. Bert: "Als de baas dat wil kan men zonder opgaaf van reden het contract niet verlengen. Doet een werknemer aan vakbondswerk dan wordt hiermee gedreigd. Pure intimidatie. We vertelden dat je in Nederland een arbeidsverleden opbouwt en dat je als werknemer altijd een kopie krijgt van de verslagen van beoordelingsgesprekken. Hierdoor kan je nooit achteraf verweten worden dat je een slechte werknemer bent." Daarnaast komt het nogal eens voor dat iemand die werk weigert vanwege een onveilige situatie op staande voet ontslag kreeg. Bert: "Even anders zoals wij dat ervaren."

Er is al langer kritiek vanuit de internationale wereld op het gebrek aan vakbondsvrijheid in Wit-Rusland. Tot 21 juni 2007 bleef het vooral bij dreigementen. Op die dag, echter, besluit de ILO om de handelspreferenties van Wit-Rusland in te trekken. Er vinden teveel schending van werknemersrechten plaats. Een nieuwe kans voor de onafhankelijke vakbonden dus. Ook al is er tot nu toe nog niet veel veranderd in de positie en de situatie van deze bonden, feit blijft dat zij een grote rol hebben gespeeld

bij het opleggen van deze handelsbeperkingen. De BKDP is een politieke factor die niet meer over het hoofd gezien kan worden. Dit geeft de leden nieuwe kracht. “De vice-voorzitter benadrukte tijdens het seminar nog eens dat men niet bang moet zijn. Ook drukte hij de aanwezigen op het hart dat het bedrijf voor een veilige werkplek dient te zorgen.” Een veilige werkplek is een basisrecht voor iedere werknemer. Jammer genoeg schort het in de Kalimijnen van Wit-Rusland hier nog wel eens aan.

Het seminar

In het bedrijf Belaruskaliy worden Kalizouten (Potassium) gewonnen die worden gebruikt voor kunstmestbereiding. De winning vindt plaats op een diepte van wel 1000 meter. De verdiensten van de werknemers verschillen al naar gelang men boven of onder de grond werkt. Bert: “Een gemiddeld salaris in Belarus is \$ 380,-. Een bovengrondse arbeider verdient ongeveer \$ 800,- en een ondergrondse mijnwerker ongeveer \$ 2500,-. Ruim drie keer zoveel dus”. Daarnaast mag een ondergrondse mijnwerker na 20 jaar onafgebroken te hebben gewerkt al met pensioen. Dat heeft hij overigens wel grotendeels zelf gefinancierd. Bij de pensioenuitkering wordt er rekening gehouden met de levensverwachting van de gemiddelde (ondergrondse) mijnwerker. Die ligt op 55 jaar. Men verkoopt in feite dus zijn gezondheid. Bert: “Dat wij zo iets nooit zouden accepteren lijkt heel logisch maar ook in Nederland worden er natuurlijk toeslagen toegekend voor het werken in een gevaarlijke of vuile omgeving ter compensatie van een stukje lichamelijk ongemak. Uiteraard moet ieder bedrijf in Nederland zich

inspannen om eerst bij de bron de onwenselijke situatie aan te pakken, vervolgens alle mogelijke beschermingsmiddelen te bieden en als laatste kunnen premies worden toegekend.” Bert: “De chef veiligheid vertelde dat persluchtbescherming onder de grond behoorlijk duur is. We hoorden echter ook dat de opbrengst van het kalizout in vijf jaar gestegen is van 170 dollar per ton naar ongeveer 1000.” Er blijft dus ruimschoots over om de arbeidsomstandigheden eens opnieuw onder de loep te nemen. “Toen we hem hierop wezen begonnen de aanwezigen behoorlijk instemmend te knikken.”

Wat betreft veiligheid heeft men een andere benadering. Op de afdelingen liggen bijvoorbeeld klachtenboeken waar je alles in mag zetten behalve dingen die men zelf kan aanpakken c.q. repareren. Bert: “Het komt er op neer dat je alles dient op te lossen. Een prachtig systeem voor een baas die geen verdere bekommelingen wil hebben.” Als er iemand wordt betrappt op onveilig werken (bijvoorbeeld geen helm op), dan wordt hij/zij direct gekort op het loon. “Ook vroeg iemand mij of het normaal was dat je wilde weten wat een PBM kost. Op mijn wedervraag of hem dat zou belemmeren in de aanschaf antwoordde hij dat als het te duur was hij waarschijnlijk zelf naar een alternatief zou zoeken. Een mentaliteit die natuurlijk niet mee zou moeten wegen. Het tekent nog steeds het gebrek aan eigen initiatief en angst voor de baas.”

De bijdrage van de Nederlandse kaderleden was zeer welkom. De kaderleden uit Wit-Rusland maken gebruik van hun aanwezigheid door allerlei dingen te vragen: “hoe pakken wij zaken aan, wat zijn de bevoegdheden van de gewone man en de verantwoordelijkheden van het bedrijf, etcetera”. Wil en Bert hadden PBM's meegenomen om te laten zien aan de deelnemers. Bert: “Er waren veel aanmerkingen op de PBMs van hun bedrijf. Met name het schoeisel moest het ontgelden. Ik had een oude catalogus mee met daarin foto's van allerlei soorten schoenen. Wie weet kunnen ze de bazen overhalen hier eens door te bladeren of liever nog, wat aan te schaffen.”

Al met al was het een zeer leerzaam seminar. Alexander (voorzitter van de BKDP): “de machthebbers proberen ons continu als politieke organisatie te presenteren in plaats van een organisatie van werknemers. Dit soort seminars laten zien dat de BKDP wel degelijk werkt met onderwerpen als gezondheid en veiligheid, die niet direct “politiek” zijn. Daarnaast leren de deelnemers veel van de Nederlanders. We zien een verandering in de mentaliteit ten opzichte van gezondheid en veiligheid. Werknemers denken nu eerder over oplossingen en preventie in plaats van een compensatie in de vorm

van geld. Omdat ze hun ervaringen delen met de Nederlanders realiseren ze zich dat hun leven belangrijker is dan geld. Daarnaast zien de werknemers dat de onafhankelijke bonden relaties hebben met buitenlanders. De Nederlanders komen op bezoek bij de onafhankelijke bonden en niet bij de staatsbonden. Daar moet de manager dan ook zijn conclusies uit trekken.”

Als kaderlid actief worden in internationale projecten van FNV Bondgenoten?

Neem contact op met:

FNV Bondgenoten, afdeling Internationale Zeken:

L.Paulides@bg.fnv.nl, www.fnvbondgenoten.nl/internationaal

TIE-Netherlands:

info@tie-netherlands.nl, www.tie-netherlands.nl